

**GSJ JOURNALS SERIE A: ADVANCEMENTS IN TOURISM,
RECREATION AND SPORTS SCIENCES**

Volume: 2, Issue: 2, p. 37-51, 2020

**KRİPTO PARA TÜRLERİNİN TURİZM EĞİTİMİ ALAN
BİREYLER TARAFINDAN BİLİNİRLİĞİNİN İNCELENMESİ:
BITCOİN ÖRNEĞİ**

**EXAMINING THE AWARENESS OF CRYPTO CURRENCY TYPES BY
TOURISM EDUCATED INDIVIDUALS: CASE OF BITCOIN**

Reşat Arıca¹

Rıdvan Kozak²

(Received 10.01.2020 Published 25.02.2020)

Öz

Modern yaşamı şekillendiren küreselleşme ve yüksek teknolojik uygulamalar, finans dünyası ve ödeme yöntemlerinde bugüne özgü ihtiyaçlar doğurmakta ve paranın kullanım biçimlerinde değişikliklere yol açmaktadır. Yaşanan değişim sanal ve kripto paranın kullanımının yaygınlaşmasını sağlarken, gelecekte hayatın içerisinde daha fazla yer edineceğine yönelik işaretler sunmaktadır. Bu durum teknoloji egemen dünyada yetişen ve gelecekte paranın kullanım ve yönetiminde temel belirleyicilerden biri olacak gençlerin, kripto paraya ve paranın kullanım alanlarına ilişkin bilgileri, paranın gelecekteki kullanım durumunun tahmin edilmesi adına önemlidir. Bu çıkış noktasından hareketle hazırlanan araştırmanın temel amacı, turizm eğitimi alan bireylerin Bitcoin para türüne ilişkin bilgilerinin ve bu parayı kullanım durumlarının tespit edilmesidir. Aynı zamanda araştırmada katılımcıların kripto para kullanım amaçlarının gelecekte nasıl şekilleneceğine dair ön görüşlerinin belirlenmesi de amaçlanmaktadır. Bu çerçevede Anadolu Üniversitesi Turizm Fakültesinde eğitim gören 214 katılımcıdan derlenen veriler, tanımlayıcı analizler ve farklılık analiziyle değerlendirilmiştir. Sonuçlar, katılımcıların Bitcoin'i bilmekle birlikte, paraya ve kullanım alanlarına dair derin bir bilgiye sahip olmadıklarını ve gelecekte kripto paranın en fazla satın alma ve ticaret işlemlerinde kullanılacağına ilişkin görüş bildirdiklerini göstermektedir. Bu kapsamda gelecekte turizm sektörü bağlamında kripto parayı konu edinecek araştırmacılara ve kripto paranın girişimlerinde veya işletmelerinde kullanımı konusunda eğilim gösteren girişimcilere öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: *Bitcoin, Kripto Para, Sanal Para, Turizm*

¹ PhD, Adıyaman University, Faculty of Tourism, rarica@adiyaman.edu.tr

² PhD, Anadolu University, Faculty of Tourism, rkozak@anadolu.edu.tr

Abstract

Globalization and high technological applications that shape modern life, it creates unique needs in the financial world and payment methods and leads to changes in the ways in which money is used. While the change has spread the use of virtual and crypto money, it offers signs that it will gain more place in life in the future. This makes the knowledge of young people, who grow up in the technology-dominated world and will be one of the main determinants of the use and management of money in the future, important for predicting the future use of money. The main purpose of the research is to determine the knowledge of tourism education individuals about Bitcoin money type and their use of this money. In addition, the research aims to determine the views of the participants about how the Crypto currency use will be shaped in the future. In this context, data collected 214 participants from Anadolu University Faculty of Tourism and were evaluated with descriptive analysis and difference analysis. The results show that although the participants know Bitcoin, they do not have a deep knowledge of the money and its usage areas and that they provide the opinion that the crypto money will be used in the most purchase and trade transactions in the future. In this context, suggestions were given to the researchers who will deal with crypto money in the context of tourism sector in the future and to entrepreneurs who tend to use the crypto money in their enterprises

Keywords: *Bitcoin, Crypto Currency, Virtual Money, Tourism*

1. GİRİŞ

Günümüzde para denince akla ilk olarak madeni paralar veya banknot halinde bulunan elle tutulur, gözle görülür fiziksel varlığı olan paralar gelmektedir (Dülger, 2018). Buna karşın paranın elektronik formlarda yaygın olarak tutulduğu bugünün modern ekonomilerinde (Böhme, Christian, Edelman ve Moore, 2015), elektronik, sanal ve kripto para olarak nitelendirilen para türleri de bireylerin yaşamında yer edinmektedir (Ateş, 2016; Easley, O'Hara ve Basu, 2019). Günümüzde birçok kripto para türü bulunmakla beraber, Bitcoin en çok bilinen ve kullanılan kripto para olma özelliği taşımaktadır (Üzer, 2017). İlgi çekici bir yatırım alanı olan Bitcoin'in ürettiği ekonomik faaliyet alanında, sanal para birimi olarak bireyler, işletmeler ve hükümetler tarafından mal ve hizmet alışverişinde kabulü gelişmekte ve yaygınlaşmaktadır (Üzer, 2017; Kristoufek, 2020).

Bitcoin'in piyasalarda gelişen konumu araştırmacıları konuya dair incelemelere sevk etmektedir. Araştırmalarda Bitcoin'in tanımlanması ve kullanımına dair değerlendirmeler yapılırken (Gültekin, 2017; Devravut, 2018), bir kısım araştırmada Bitcoin'in değeri ve bilinirliği arasındaki ilişki incelenmiştir (Dulupçu, Yiyit ve Genç, 2017). Easley vd. (2019) ve Üzer (2017) sanal para birimlerinden biri olarak Bitcoin'in gelişimini özetlerken, Böhme vd. (2015) ve Kristoufek (2020) Bitcoin'in geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki kullanımlarını gözden geçirmiştir. Aynı zamanda araştırmalarda Bitcoin'in yaşadığı hızlı gelişime karşın kullanımı noktasında yaşanan güven sorunları (Baur ve Hoang, 2020), hukuki eksiklikler ve gereksinimler tartışılmıştır (Lo ve Wang, 2014; Ly, 2014; Yüksel, 2015). Bununla birlikte bir kısım araştırmada iktisat biliminde

Bitcoin'in ne olarak kabul edilebileceği, nasıl vergilendirileceği ve muhasebeleştirileceğine ilişkin tespitler yapılmıştır (Ateş, 2016; Doğan, Buyrukoğlu ve Kutbay, 2018). Benzer şekilde Churilov (2015) çalışmasında Bitcoin'i bir ödeme aracı olarak kabul etmenin avantajları ve dezavantajlarını irdelerken, uluslararası yasal kuruluşların nezdindeki geçerliği ve vergilendirilmesi değerlendirilmiştir. Tomas ve Svogor'a (2015) göre Bitcoin'e dair literatür; Bitcoin'in genel işleyişini konu edinen giriş çalışmaları, Bitcoin'in bazı yönlerini detaylı araştıran ve sonuçlar ortaya koyan çözümleyici çalışmalar, anonimlik özelliğini konu edinen çalışmalar, Bitcoin'in ekonomideki uygulamalarını ve piyasa etkisini konu edinen çalışmalar, Bitcoin mekanizmasının bir veya daha fazla yönünü eleştiren ve gelişim önerisi ortaya koyan çalışmalar, madencilik süreciyle ilgili çalışmalar ve Bitcoin'in zayıf yönlerini ve eksikliklerini ortaya koyan çalışmalardan oluşmaktadır. Tüm bunlarla birlikte, Bitcoin'e ilişkin hazırlanan araştırmalar değerlendirildiğinde büyük bölümünün tanımlayıcı veya kavramsal çalışma niteliğinde olduğu, ampirik çalışmaların ise sınırlı kaldığı gerçektir. Turizm sektörü özelinde değerlendirildiğinde, Bitcoin para biriminin kullanımı ve bilinirliği konusunda hazırlanan araştırmaların yetersiz kaldığı görülmektedir (Gültekin, 2017). Bu noktadan hareketle hazırlanan araştırmanın temel amacı, turizm eğitimi alan bireylerin Bitcoin para türüne ilişkin bilgilerinin ve bu para türünü kullanım durumlarının belirlenmesidir. Bununla birlikte araştırmada katılımcıların kripto para kullanım amaçlarının gelecekte nasıl olacağına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi de amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında yapılan tespitler ekseninde sektördeki yöneticilere ve araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

2. LİTERATÜR

Kripto para birimleri, kendisiyle yapılan işlemlerin güvenliğini sağlama ve para basma sürecini kontrol altına almak üzere kriptolojinin alt dalı olan kriptografiyi (şifreleme bilimi) kullanan para birimleridir (Gandal ve Halaburda, 2014). Genel anlamda alternatif para birimlerinin, daha dar anlamda ise sanal para birimlerinin bir alt kümesi olarak görülen kripto para birimlerinin, teorik alt yapısı 1998 yılında Wei Dai tarafından açıklanmıştır (Gültekin, 2017). Hâlihazırda piyasada bulunan tüm sanal para birimlerinin alt yapısını oluşturan sistem ise 2008 yılında Japon programcı Satoshi Nakamoto tarafından geliştirilmiştir. Programcının Bitcoin'i oluşturmasıyla 2009 yılının ardından yüzlerce para birimi finans dünyasında dolaşıma girmiştir (Üzer, 2017). Bitcoin, Litecoin, Namecoin, Anoncoin, Auroracoin, Darkcoin, Counterparty, Steem, Dash, Maid SafeCoin, Nextcoin, Dogecoin, Peercoin, Bitshares Ripple ve Ethereum bu para türlerinin aralarında bulunduğu yüzlerce coin türü bulunmaktadır. Ancak kripto paraların kullanıma sunulduğu ilk zamandan itibaren performansı ve değeriyle en çok bilinen ve kullanılan birim Bitcoin'dir (Ciaian, Rajcaniova ve Kancs, 2015; Üzer, 2017). Bitcoin bir kripto para birimi olmakla birlikte, sahip olduğu piyasa kapitalizasyonu, gün geçtikçe artan işlem adeti ve hacmi, zaman içinde daha stabil hale gelen piyasa değeriyle kullanımının bireyler tarafından yaygınlaşması itibarıyla alanında önde gelen ve

bilinirliği en yüksek kripto para birimi olarak kabul görmektedir (Kristoufek, 2020). Özellikle 2018’li yılların ardından sürekli gelişim gösteren Bitcoin, merkezi olmayan çekirdek teknolojileri barındırması yönüyle kriptografik veya sanal para birimlerinden farklılaşmaktadır (Böhme vd. 2015: 219).

Bitcoin, paranın değişim aracı, hesap birimi, vadeli işlemlerde ödeme aracı ve servet biriktirme aracı olma gibi temel fonksiyonlarını bir şekilde yerine getiren bir varlıktır (Gültekin ve Bulut, 2016: 82). Bitcoin, arkasında yatan teknoloji olan Blok Zinciri’nin temel işleyiş esaslarının anlatıldığı bir makaleyle ortaya çıkmıştır (Nakamoto, 2008). Üzer (2017: 31) Blok Zinciri, gerçekleşmiş tüm Bitcoin işlemlerinin kaydını tutan ve işlemlerin yer aldığı bloklar birbirine eklendikçe büyüyen genel bir defter-i kebir olarak izah etmektedir. Bitcoin (sembolü: ₺, kısaltma: BTC) ihracı ve güvencesi bir kurum tarafından gerçekleştirilmeyen bir para birimidir (Sönmez, 2014: 8). Brito ve Castillo (2013) Bitcoin’i merkezi bir otorite yerine şifre bilime dayanan ilk merkezi olmayan sanal para örneği olarak açıklamaktadır. Elektronik ödemeler de dâhil olmak üzere sanal para biriminin kullanımını kolaylaştıran bir çevrimiçi iletişim protokol olan Bitcoin iki yönlü sanal para birimi şemalarındandır. Bitcoin çeşitli borsalar aracılığıyla çevrimiçi satın alınabilmekte ve daha sonra yine aynı borsalar aracılığıyla reel paraya çevrilebilmektedir (Böhme vd. 2015). Bitcoin alım satımı yapmak isteyen bir kullanıcının bir banka hesabıyla ilintili sanal bir adrese ihtiyacı bulunmaktadır (Üzer, 2017). Standart bir internet bağlantısıyla kullanılabilen Bitcoin’de denkler/eşitler arası (peer to peer) işlem yapıldığından herhangi bir merkez bankası, resmi kuruluş ve benzeri merkezi bir yönetime ihtiyaç duymadan eşler arası işleyen elektronik bir işlem ağı tasvir edilmektedir (Nakamoto, 2008). İşlemleri tek bir sunucuda veya sunucu kümesinde depolamak yerine, Bitcoin bilgisayarlardan oluşan bir ağa dağıtılmış bir işlem günlüğü üzerine kurgulanmaktadır (Böhme vd. 2015).

Teknolojik gelişmelerin finansal sistem üzerinde değişiklik meydana getirmesiyle ilgili iyi bir örnek olan Bitcoin (Çağlar, 2007: 178), ilk zamanlarda büyük oranda sadece çevrimiçi oyun platformlarında kullanılmıştır. Bitcoin para birimiyle reel dünyada yapılan ilk alışveriş 22 Mayıs 2010 tarihinde verilen bir pizza siparişi olarak kayıtlara geçmiştir. 10.000 BTC karşılığında sipariş edilen pizza “tarihin en pahalı pizzası” olarak nitelendirilmektedir (Dulupçu vd. 2017). İlk çıktığı yıllarda 0.003 Centle işlem gören Bitcoin kuru (Ly, 2014; Yüksel, 2015) en son 2017 yılının sonlarında 20.000 dolar seviyesine yükselip, akabinde aniden 8000 dolar seviyelerine gerilerken, bu gerilemenin spekülatif olduğu ve Bitcoin ticaret hacminin %90’ını oluşturan CNY’den kaynaklandığı ifade edilmiştir (Üzer, 2017; Devravut, 2018). Bitcoin kullanıcılar için öncelikle değer saklama aracı olarak algılanmakta ve mübadele aracı olarak pek kullanılmamaktadır. Nitekim Bitcoin cinsinden ödeme hizmeti veren yeni firmalar fiyatları itibari para cinsinden belirlemekte, dolayısıyla Bitcoin’i sadece bir mübadele aracı olarak kullanmaktadır (Ali, Barrdear, Clews ve Southgate, 2014). Bununla birlikte değerindeki yüksek oynaklık, uzun vadeli yatırım aracı olarak kullanılmaları bir yana kısa zaman dilimleri için bile Bitcoin’in değer saklama aracı olmalarına engel olmuş, bu durum geleceğe dair talebi tahmin etmeyi güç kılmıştır (Böhme vd. 2015; Baur ve Hoang, 2020).

Günümüz itibariyle kripto para borsalarının faaliyete girmesi, alışverişlerde kullanılması ve birçok satıcı tarafından ödeme birimi olarak kabul edilmeye başlanması Bitcoin'in popülerliğini arttırmıştır (Dulupçu vd. 2017). Bireylerin, herhangi bir ücret ödemedi ve herhangi bir merkezi denetleme prosedürü olmadan veya hatta gerçek bir ad sağlama zorunluluğu olmadan bir Bitcoin hesabı oluşturabilmesi Bitcoin'in geniş bir ağda kabulünü teşvik etmiştir (Böhme vd. 2015). Ateş (2016: 353) Bitcoin'in giderek yaygınlaşmasının nedenlerini şöyle açıklamaktadır: Gördüğü para fonksiyonu, dünyanın herhangi bir yerindeki herhangi bir insana kolayca ödeme yapmayı sağlayan bir ağ üzerinden çalışması, diğer ödeme yöntemlerinde olduğu gibi satıcı için beklenmedik maliyet veya ücretlere yol açmaması, sistemin sahip olduğu şifreleme mekanizması sayesinde tüm işlemlerin gizliliğini sağlaması, para arzının yaratılması sürecinin herkesin gözü önünde ve açık kurallarla gerçekleşmesi Bitcoin'in piyasalarda yaygınlaşma ve benimsenme düzeyini arttırmaktadır. Benimsenme oranı artışıyla beraber Bitcoin kripto para borsaları günden güne artmaktadır. Paribu.com, BTCTurk.com, Binaance.com, Koineks.com, Koinim.com gibi kripto para borsaları Türkiye'de işlem görmektedir (coines.com; ovis.com.tr).

Hesap birimi olma, vadeli işlemlerde ödeme aracı olma ve servet biriktirme aracı olma temel fonksiyonlarını yerine getiren Bitcoin'in, birtakım özellikleri vardır (Gültekin, 2017). Devravut (2018: 131) Bitcoin'in temel özelliklerini şöyle izah etmektedir: Bitcoin 21 milyon adetle sınırlıdır ve varsayımsal olarak 2033 yılına kadar üretiminin tamamlanması amaçlanmaktadır. Kırılması imkansız, sanal para değil, şifreli yani kripto özelliğe dijital para işlevine sahip, hiçbir merkez bankası, banka gibi kuruma bağlılığı olmayan, herkesin madencisi olabileceği, blockchain'de blok başına verilen sayısı her 4 yılda bir yarıya düşen özelliklere sahiptir. Sahip olduğu özelliklerle birlikte Bitcoin'in kolay ödeme aracı olması, korunaklılık, kullanılabilirliği ve maliyetsiz oluşu, yatırım aracı oluşu, gizlilik taşıması, yükselen fiyat trendi, yatırımı ve kullanımının bireylere yüksek kazançlar sağlaması gibi işlevleri dünyada birçok insanın dikkatini çekmiştir (Devravut, 2018; Doğan vd. 2018). Buna karşın Bitcoin'in, elektronik cüzdan olma riski, fiyatlarındaki dalgalanma, izlenemez-takip edilemez oluşu, siber saldırılar ve bilgisayar korsanlığı (sanal banka soygunu) ve ekonomik konjonktüre etkisi gibi olumsuz özellikleri bireylerin bu kripto paraya bakış açılarını etkilemiştir (Böhme vd. 2015; Doğan vd. 2018; Baur ve Hoang, 2020).

Bitcoin'in yaygınlaşması ve üretme işinin gelişimi, bu girişimler için büyük ölçekli yatırımlar yapan kişi ve kurum sayılarında gözlemlenen artış, devletlerin de bu yapıyı düzenlemek için bir takım girişimlerde bulunmalarını zorunlu hale getirmiştir. Bu zorunluluk bazı ülkelerde bu para birimini tanımak, anlamak ve bu konuda yasal düzenlemeler yapmak şeklinde kendini gösterirken; bazı ülkeler Bitcoin'i tamamen reddederek sorunu çözme yoluna gitmiştir (Ateş, 2016). Bu bağlamda araştırmacılar Bitcoin'in tanıtımı, gelişim süreci, avantaj ve dezavantajları, yasallaştırılması ve vergilendirilmesini konu alan çalışmalar hazırlamıştır. Nakamoto (2008) Bitcoin'i tanıtım üzerine kurguladığı çalışmasında, Bitcoin'i tamamen eşten-eşe/eşitler arası çalışan bir elektronik para sisteminde herhangi bir finansal kurum olmadan bir taraftan

diğerine çevrimiçi ödemeye gönderilmesini mümkün kılan bir kripto para olarak değerlendirmektedir. Bir diğer araştırmada Bitcoin ve ona bağlı olarak oluşan alt sektörlerin oluşturmuş olduğu yeni ekonomi hakkında bilgi değerlendirme yapılırken, bu yeni ekonominin geleceğine dair bir perspektif geliştirilmiştir (Gültekin ve Bulut, 2016: 82). Üzer (2017) sanal para birimlerinden biri olarak Bitcoin'in gelişimini özetlerken, sanal para birimlerinin kısa vadede itibari paranın yerini alarak para politikasını etkisiz hale getirmesinin çok zayıf bir ihtimal olduğunu tespit etmiştir. Dulupçu vd. (2017) Bitcoin'in bilinirliği ve değeri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, fiyatıyla popülerliği arasında çok güçlü bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Bitcoin'in bilinirliği arttıkça fiyatının da arttığını saptamıştır. Bitcoin'i turizm sektöründe alternatif bir ödeme aracı olarak değerlendiren Gültekin (2017) çalışmasında kripto para birimlerinin tarihçesi, temel işleyiş mekanizması, güvenlik ve anonimlik boyutu, Bitcoin ve benzeri kripto para birimlerinin günümüzde turizm endüstrisinde ne ölçüde kullanıldığı hakkında bilgiler vermektedir. Kristoufek (2020) araştırmasında Bitcoin'in geçmişini özetlerken, Bitcoin'in gelecekteki ana yönlerini ve gelecekteki gelişimini tahminleme odaklı tespitler yapmıştır. Tüm bunlarla birlikte araştırmaların bir kısmında Bitcoin'in yasallaştırma ve vergilendirme noktasında sıkıntılar olduğuna dikkat çekilmiştir (Ly, 2014; Yüksel, 2015). Bu noktada vergi kaçakçılığı, dolandırıcılık, para aklama gibi suçların teknoloji kullanılarak işlenmesine ortam hazırlaması gibi risklerini azaltmak için kanun koyucunun düzenlemelerinin gerekliliği araştırmalarda değinilen başat konu olmuştur (Lo ve Wang, 2014).

3. YÖNTEM

Araştırmanın temel amacı, turizm eğitimi alan bireylerin Bitcoin para türüne ilişkin bilgisinin ve bu parayı kullanım durumlarının belirlenmesidir. Aynı zamanda araştırmada katılımcıların kripto para kullanım amaçlarının gelecekte nasıl şekilleneceğine dair öngörülerinin ortaya konması amaçlanmaktadır. Teknolojik alanda yaşanan gelişmelerin bir nihayeti olan Bitcoin'in gelecekte hayatın içerisinde daha fazla yer edineceği savı ve günümüz gençlerinin teknolojiyle entegre yaşamları dikkate alındığında, çalışma turizm eğitimi alan genç bireylerin gelecekteki kripto para kullanım durumlarına ilişkin tespitlerin yapılması adına önem arz edecektir. Bununla birlikte literatürde turizm ve Bitcoin ilişkisi ekseninde hazırlanan çalışmaların sınırlı olmasından ötürü mevcut araştırmanın literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

Araştırmada, turizm eğitimi alan bireylerin Bitcoin kripto para türüne ilişkin bilgileri ve bu parayı kullanım durumlarının değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu amaçla, Anadolu Üniversitesi Turizm Fakültesinde eğitim gören öğrencilerden, anket aracılığıyla veriler toplanmıştır. Veriler kolayda örnekleme yöntemiyle sınıf ortamında ulaşılan 218 öğrenciden derlenmiştir. Yapılan inceleme neticesinde dört anket eksik veri içerdiğinden değerlendirme dışı tutulmuştur. Toplam da 214 anket değerlendirilmeye alınmış ve analizler bu veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın ölçüm aracında yer alan sorular, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bağımsız (freelance) çalışanların kripto para hakkındaki bilgilerini ve kullanımına

yönelik görüşlerini elde etmek amacıyla Humans.net'in hazırladığı sorulardan yola çıkılarak geliştirilmiştir. Ölçüm aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik ifadeler yer alırken, ikinci bölüm Bitcoin kripto para türüne ilişkin bilgileri ve kullanım durumlarını ölçmeye yönelik ifadelerde oluşmaktadır. Bu bağlamda hazırlanan ölçüm aracı, 2018 Nisan ve Ekim ayları içerisinde Anadolu Üniversitesi Turizm Fakültesinde eğitim gören öğrenciler üzerinde uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS aracılığıyla analiz edilmiştir. Çalışmada demografik değişkenlerin tespiti, katılımcıların Bitcoin bilgisi ve kullanım durumlarının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı analiz yöntemleri kullanılmıştır. Bununla birlikte demografik değişkenlere göre farklılıkların saptanmasında t-testinden faydalanılmıştır.

4. ANALİZ VE BULGULAR

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular incelendiğinde, katılımcıların yaşlarının 18 ve 32 arasında değişim gösterdiği, ancak yoğunluğun (%76.6) 19-25 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, erkek katılımcıların oranı kadınlara göre nispeten daha yüksektir. Araştırmaya katılan bireylerin önemli bir kısmı İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan Eskişehir'de (45) yaşarken, Marmara Bölgesi'nde İstanbul (16) ve Akdeniz Bölgesinde Antalya (12) katılımcıların yoğun olarak ikamet ettikleri yerler olarak belirlenmiştir. Yurtdışı uyruklu katılımcıların oranı % 6.5'tir. Yurtdışı kökenli katılımcılar, Rusya, Kazakistan, Arnavutluk, Kırgızistan ve İran ülkelerindedir (Bkz: Tablo 1).

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Demografik Özellikler	Sıklık	Yüzde
Yaş		
18 yaş ve altı	40	18.7
19-25 yaş	164	76.6
25 yaş ve üstü	10	4.7
Cinsiyet		
Erkek	127	59.3
Kadın	87	40.7
Bölge		
İç Anadolu	78	36.5
Marmara	28	13.1
Akdeniz	26	12.2
Güneydoğu Anadolu	21	9.8
Ege	18	8.4
Karadeniz	15	7.0
Doğu Anadolu	14	6.5
Yabancı (Rusya, Kazakistan, Arnavutluk, Kırgızistan ve İran)	14	6.5
Toplam	214	100

Kripto para türlerine ilişkin bulgular incelendiğinde, katılımcıların büyük bölümünün Bitcoin'i bildiklerini (%73.4) göstermektedir. Aynı zamanda Bitcoin'i bilen bireylerin bir kısmının farklı kripto ve elektronik para birimlerine ilişkin bilgi sahibi olduklarını görülmektedir. Nitekim katılımcıların % 19.2'si Bitcoin ile birlikte Ethereum, Litecoin, Ripple, Altcoin, Dogecoin gibi kripto ve elektronik para birimlerine ilişkin bilgi sahibidir.

Tablo 2: Katılımcıların Bildiği Elektronik ve Kripto Paralar

Bildiğiniz Elektronik ve Kripto Paralar?	Sıklık	Yüzde
Bitcoin	116	54.3
Bitcoin ve Ethereum	8	3.7
Bitcoin ve Litecoin	5	2.3
Bitcoin ve Ripple	3	1.4
Bitcoin ve Altcoin	2	0.9
Bitcoin ve XPR	1	0.5
Bitcoin, Ethereum ve Ripple	4	1.9
Bitcoin, Ethereum ve Litecoin	3	1.4
Bitcoin, Ethereum ve XPR	2	0.9
Bitcoin, Ethereum ve Lota	2	0.9
Bitcoin, Litecoin ve İOTA	1	0.5
Bitcoin, Ethereum ve Dogecoin	1	0.5
Bitcoin, Ethereum, Litecoin ve Dogecoin	3	1.4
Bitcoin, Bicoın, Ethereum ve MIOTO	2	0.9
Bitcoin, Tron, Ravencoin ve Ada	1	0.5
Bitcoin, Ethereum, Litecoin ve Bitconnect	1	0.5
Bitcoin, Ethereum, Dash, Tex, Neo ve Lota	2	0.9
Bilmiyorum	57	26.6
Toplam	214	100

Tablo 3'te katılımcıların Bitcoin'i bilme durumlarına ilişkin bulgular sunulmaktadır. Bulgular katılımcıların büyük çoğunluğunun (%73.4) Bitcoin'den haberdar olmasına karşın, katılımcıların küçümsenemeyecek bir kısmının (% 26.6) Bitcoin hakkında bilgisi olmadığı görülmektedir. Bitcoin kripto para türünü bilen katılımcıların '*Bitcoin'i ne kadar süredir biliyorsunuz?*' sorusuna verdiği cevaplar incelendiğinde, %11.2'sinin 1 yıldan daha az süredir Bitcoin hakkında bilgi sahibi olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda katılımcıların %8'i 4 yıldan daha uzun süredir Bitcoin hakkında bilgi sahibidir.

Tablo 3: Katılımcıların Bitcoin'i Bilme Durum ve Süreleri

	Sıklık	Yüzde
Bitcoin'i Biliyor Musunuz?		
Biliyorum	157	73.4
Bilmiyorum	57	26.6
Bitcoin'i Ne Kadar Süredir Biliyorsunuz?		
1 yıldan daha az bir süredir	24	11.2
1 yıldır	57	26.6
2 yıldır	41	19.2
3 yıldır	18	8.4
4 yıldır	7	3.3
5 yıldır	10	4.7
Duymadım	57	26.6
Toplam	214	100

Katılımcıların Bitcoin alım satım işlemleri gerçekleştirme durumlarına ilişkin cevapları incelendiğinde, tamamına yakınının Bitcoin alım ve satım işlemi gerçekleştirmediği, ancak küçük bir kısmının (% 6) Bitcoin alım ve satım işlemi yaptığı belirlenmiştir. Nitekim Tablo 5'te yer alan ve katılımcıların elde edecekleri ekstra 1000 doları kullanacakları alanlar incelendiğinde, bu parayı katılımcıların % 7.5'inin Bitcoin olarak kullanma eğiliminde olduğu görülmektedir. Buradan hareketle, katılımcıların para kullanma konusundaki önceliklerinin Bitcoin alıp satmaktan öte zorunlu ihtiyaçlarını karşılama odaklı olduğu söylenebilir.

Tablo 4: Katılımcıların Bitcoin Alım Satımı Gerçekleştirme Durumları

	Sıklık	Yüzde
Bitcoin Alım Satım İşlemi Gerçekleştirdiniz Mi?		
Gerçekleştirdim	12	5.6
Gerçekleştirmedim	202	94.4
Toplam	214	100

Katılımcıların 1000 dolara sahip olmaları halinde bu parayı değerlendirecekleri alanlara ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, katılımcıların % 35'inin riske girme konusunda gönüllü olmadıkları ve paralarını bankada garantide tutmak istedikleri belirlenmiştir. Bir diğer dikkat çekici bulgu katılımcıların genç bireyler olmasına karşın bu parayı eğlence ve lüks ihtiyaçlara (telefon, drone ve tatil gibi) yönelik kullanma eğilimlerinin nispeten düşük olmasıdır (%21.7). Bireylerin risk alma noktasında parasını borsada değerlendirmek ve Bitcoin olarak kullanmak konusunda eğilimli olma oranı %16.4'tür. Aynı zamanda katılımcıların düşük bir kısmı parayı eğitime harcamaya gönüllü oldukları belirlenmiştir (%7). Tüm bu bulgular, katılımcıların büyük çoğunluğunun elde edecekleri geliri riskli alanlarda kullanmama ve öncelikli olarak mevcut borçlarını kapatma noktasında kullanacaklarını göstermektedir (%47.1).

Tablo 5: Katılımcıların 1000 Doları Olsa Değerlendirecekleri Alanlar

Bin Dolarınız Olsaydı Ne Yapardınız?	Sıklık	Yüzde
Bankaya yatırım	75	35.0
Borçlarımı kapatırım	26	12.1
Eğlencede harcarım	21	9.8
Borsada değerlendiririm	19	8.9
Bitcoin alırım	16	7.5
Eğitime harcarım	15	7.0
Tatil yaparım	15	7.0
Telefon alırım	10	4.7
Bağış yaparım	9	4.2
Şirket kurarım	7	3.3
Drone alarak	1	0.5
Toplam	214	100

Bitcoin gibi kripto paraların gelecekte kullanılacakları alanlara ilişkin katılımcıların verdikleri cevap ortalamaları incelendiğinde ortalamaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların kripto paraların gelecekte kullanılacağını düşündüğü alanlara ilişkin ortalamalardan en yükseği *ürün ve hizmet satın alma* (3.64) işlemleri olurken; en düşüğü ölçüm aracıda yer alan alanlar dışında kalan *diğer* (2.97) işlemlerdir.

Tablo 6: Gelecek 10 Yıl İçerisinde Kripto Paraların Kullanım Amaçlarına İlişkin Katılımcıların Görüş Ortalamaları

Kullanım Amaçları	n	Ortalama	Standart Sapma
Ticaret	214	3.63	1.075
Satın alma	214	3.64	.982
Yatırım	214	3.54	1.046
Yurt dışı fon transferi	214	3.54	.986
Online oyun	214	3.54	1.269
Mal ve hizmet satış	214	3.52	.977
Değer saklama	214	3.46	.942
Yurt içi fon transferi	214	3.39	1.014
Bağış	214	3.18	1.161
Tasarruf	214	3.07	1.032
Fatura ödeme	214	3.09	1.116
Diğer	214	2.97	1.232

Katılımcıların *kripto paraların gelecekte kullanılacakları alanlara ilişkin görüşlerinin* demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. İki gruptan oluşan cinsiyet değişkenine göre katılımcıların *kripto paraların gelecekte*

kullanılacakları alanlara ilişkin görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesinde, bağımsız iki grup arası farklılıkların testi yönteminden (independent sample t-test) yararlanılmıştır. T-testi bağımsız değişken durumlarının en fazla iki olduğu durumlarda, inceleme konusu olan değişken açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığının değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaoğlu ve Yıldırım, 2012: 183). Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların *kripto paraların gelecekte kullanılacakları alanlara ilişkin görüşlerine* ait ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen t-testi sonuçları Tablo 7’de görülmektedir. Bulgular incelendiğinde, cinsiyet değişkenine göre katılımcıların *kripto paraların gelecekte yatırım, ticaret, tasarruf, satın alma, fatura ödeme, mal ve hizmet satışı, yurt içi fon transferi, yurt dışı fon transferi, bağış ve online oyun alanlarında kullanımına ilişkin görüşlerinde* ortalamalar arasında bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Bununla birlikte, kripto paraların değer saklama aracı olarak gelecekte kullanılacağına ilişkin katılımcıların cinsiyetine göre ortalamalar arasında anlamlı farklılık olduğu gözlemlenmektedir ($p=0.014$ ve fark=0.158). Buna göre, erkek katılımcıların kadınlara nispeten kripto paraların gelecekte değer saklama aracı olarak değerlendirileceğine dair bakış açıları daha olumludur.

Tablo 7: Farklılık Analizine İlişkin Bulgular

Değerlendirme Alanı	Cinsiyet	n	Ortalama	Standart Sapma	T- Değeri	p
Yatırım	Kadın	87	3.56	1.008	0.244	0.805
	Erkek	127	3.53	1.075		
Ticaret	Kadın	87	3.61	1.027	-0.191	0.847
	Erkek	127	3.64	1.110		
Tasarruf	Kadın	87	3.07	1.043	-0.068	0.946
	Erkek	127	3.08	1.028		
Satın Alma	Kadın	87	3.68	0.909	0.525	0.542
	Erkek	127	3.61	1.032		
Fatura ödeme	Kadın	87	3.15	1.095	0.657	0.509
	Erkek	127	3.05	1.133		
Değer saklama	Kadın	87	3.63	0.837	2.198	0.014*
	Erkek	127	3.35	0.995		
Mal ve hizmet satışı	Kadın	87	3.53	0.913	0.124	0.899
	Erkek	127	3.51	1.022		
Yurt içi fon transferi	Kadın	87	3.30	0.954	-1.119	0.256
	Erkek	127	3.46	1.052		
Yurt dışı fon transferi	Kadın	87	3.40	0.970	-1.665	0.096
	Erkek	127	3.63	0.990		
Bağış	Kadın	87	3.11	1.083	-0.652	0.506
	Erkek	127	3.22	1.214		
Online oyun	Kadın	87	3.47	1.199	-0.630	0.522
	Erkek	127	3.58	1.318		

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişime bağlı olarak teknolojiyle entegre uygulamalar günden güne yaygınlaşmaktadır. Bu bağlamda teknolojiyle entegre uygulamalardan biri olan kripto paranın bilinirliği ve pratikte kullanımı artış göstermektedir. Kripto para türlerinin en yaygın bilinen türü olan Bitcoin'in, uluslararası pazarda kullanım alanları genişlerken, uluslararası ekonomide başat role sahip ülkeler tarafından kabulünün artması gelecekte Bitcoin kullanımının artış göstereceğine dair ipuçları sunmaktadır. Araştırmalarda desteklenen bu görüşle beraber (Ciaian vd. 2015; Ateş, 2016; Dulupçu vd. 2017; Üzer, 2017; Baur ve Hoang, 2020), Bitcoin'in hukuki zemini, fiyat oynaklığı sebebiyle kripto paralara duyulan güven ve bilinirliği noktasında sorunların olduğuna da dikkat çekilmektedir (Lo ve Wang, 2014; Ly, 2014; Böhme vd. 2015; Yüksel, 2015). Bu noktada geleceğin potansiyel iş gücü, yatırım ve tüketim ögesi olacak ve teknolojiyle entegre yaşama sahip gençlerin Bitcoin'e ve kullanım alanlarına dair bilgileri önem arz etmektedir. Buradan hareketle hazırlanan araştırmanın amacı, turizm eğitimi alan bireylerin Bitcoin para türüne ilişkin bilgisinin ve bu para türünü kullanım durumlarının sorgulanmasıdır. Aynı zamanda araştırmada katılımcıların kripto para kullanım amaçlarının gelecekte nasıl olacağına ilişkin ön görülerinin belirlenmesi de amaçlanmaktadır.

Araştırma sonuçları, katılımcıların Bitcoin'i ve diğer kripto para birimlerini bildiklerini ancak tasarruflarını Bitcoin'de değerlendirme eğilimlerinin düşük olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda katılımcılar düşük miktarlarla bile risk alarak Bitcoin'e yatırım yapma konusunda gönüllü olmamakla birlikte, tasarruflarını daha çok güvenli bir kanal olarak gördükleri bankalarda garanti altında tutmaya daha cazip bakmaktadır. Bu sonuç araştırmada belirlenen katılımcıların sadece küçük bir bölümünün Bitcoin alım satım işlemi gerçekleştirdiğini ortaya koyan sonuçla örtüşmektedir. Bitcoin yaşama hızlı girmesine karşın, günümüzde beklentileri yeterli düzeyde karşılayamamıştır. Güven sorunları ve daha çok spekülasyon alım ve satımın yaygın olması Bitcoin'e ilgiyi azaltırken, öte yandan uluslararası ölçekte Bitcoin'e eğilimin artması ve bu doğrultuda ülkelerin hukuki düzenleme girişimleri zaman içerisinde Bitcoin'e yönelik talebi de etkilemektedir. Ayrıca araştırmada katılımcıların sahip olacakları ekstra bir parayı telefon dron ve tatil gibi lüks ihtiyaçlara, eğlence aktivitelerine yönelik kullanma ve Borsa'da değerlendirme eğilimlerinin nispeten düşük olduğu saptanmıştır. Bu noktada katılımcıların para kullanma konusundaki öncelikleri lüks ihtiyaçlarını karşılamaktan öte zorunlu ihtiyaçlarını karşılama ve borçlarını ödeme odaklıdır. Katılımcıların gelirlerini zorunlu ihtiyaçlarını karşılamada, akabinde eğlence ve lüks ihtiyaçlarda kullanmada, en nihayetinde Bitcoin'in gibi yatırım araçlarında kullanabileceği ifade edilebilir. Katılımcıların tasarruf miktar ve imkânlarının gelişmesinin Bitcoin'e olan yatırım talebini de canlandırabileceği de aşikârdır. Nitekim araştırmada ulaşılan sonuçlara göre, katılımcılar gelecek on yıl içerisinde Bitcoin'in bir yatırım aracı olarak kullanılacağı düşüncesine sahiptir. Araştırmada dikkat çeken bir sonuç Bitcoin'i bilmeyen ve bilmediklerini belirtip hiç duymadığını da ifade eden katılımcıların oranının yüksekliğidir. Yüksel (2015) Bitcoin'in Dünya'da ve Türkiye'de henüz birçok

kişi tarafından bilinmediğini savunurken bu durumu şöyle izah etmektedir: *Bir kripto para türü olarak Bitcoin tüketiciler arasında geleneksel para gibi dolaşım kabiliyetine sahip olmadığından, ayrıca Bitcoin teknolojisinin kendi içinde hala olgunlaşma döneminde olmasından ötürü yeterince bilinmemektedir.* Söz konusu sonucun gençlerin eğitim ve geçim kaynaklı harcamalar odağında yaşamlarını ikame ederken yatırım ve finansman gibi unsurlarla yeterince ilgilenmemesiyle ilişkili olduğu da önemli bir gerçektir.

Teknolojinin önü alınamaz gelişiminin gelecekte de devam edeceği gerçeği, alt yapısı zengin teknolojilerle desteklenen Bitcoin'in gelecekte iş yaşamında köklü değişimlere yol açacağını göstermektedir. Bu durum devletlerin Bitcoin'i sektörel kullanımlara entegre etmesini kaçınılmaz hale getirecektir. Bu bağlamda turizm gibi teknolojik gelişmelerden büyük ölçüde etkilenen sektörlerde gelecekte kripto para kullanımının artış göstermesi olağan bir sonuç olacaktır. Türkiye özelinde değerlendirildiğinde turizm sektöründe ilk kez Bitcoin kabul eden Karaburun Apart Houses bu işlemi adormo.com alan adında bulunan portal üzerinden gerçekleştirmektedir. Kripto paraların hız ve maliyet tasarrufu açısından turizm sektörüne sağlayacağı katkılar düşünüldüğünde gelecekte paket tur, oda satışı, koltuk satışı gibi işlemlerin kripto parayla yapılması ve sektörel ölçekte Bitcoin'i ödeme aracı olarak kabul edilmesi işletmeler için bir fırsat avantajı sağlayacaktır. Bu bağlamda turizm işletmelerinin kripto paranın sunduğu fırsatlardan maksimum düzeyde istifade edecek şekilde stratejiler geliştirmesi elzemdir. İşletmelerin Bitcoin odaklı geliştireceği stratejiler iş gücü tercihlerinde bu para birimini bilen, kullanan ve işletmeye artı değer katacak bireylere gereksinimini arttırarak, sektörel düzeyde Bitcoin hakkında bilgiye sahip insan kaynaklarının önemini arttıracaktır. Dolayısıyla eğitim kurumlarında finansal teknolojilere yönelik program ve içeriklerin geliştirilmesi, insan kaynağını esas alan projelerin hazırlanması ve desteklenmesi, gelecekte sektörde gerçekleşecek olası Bitcoin odaklı girişimler için iş gücü kaynağının yetiştirilmesine katkı sunacaktır. Benzer şekilde turizm eğitim faaliyetlerinde özellikle turizmin geleceği, teknoloji ve turizm konulu dersler yoluyla kripto para türleri ve gelecekte kullanım öngörülerine dair somut bilgilerin sunulması, gerek öğrencilerin gerekse sektörel paydaşların bu para türlerine ilişkin bilgi ve farkındalıklarının gelişmesine katkı sağlayacaktır. Özetle, Bitcoin'in günden güne gelişimi, bilinirliği ve tercih edilme oranının arttığı düşünüldüğünde, büyük bir ekonomik araca dönüşmesi öngörülen Bitcoin'e ülkelerin yabancı kalması düşünülemez. Gelecekte ülkelerin uluslararası gelişmelere uyum sağlamak adına Bitcoin'in taşıdığı riskleri azaltıcı genel ve kapsayıcı nitelikte önlemler alma odaklı girişimlerini yaygınlaştırması ve kripto parayla ticaret ve yatırım işlemleri için yasal altyapı oluşturmasının önemli bir gereksinim haline geleceği aşikardır. Bilhassa turizm gibi teknolojik gelişmelerin büyük ölçekli etkilere yol açtığı sektörlerde yakın gelecekte Bitcoin'in bir ödeme aracı olarak kullanımını kaçınılmaz olabilecektir.

Araştırmada Bitcoin'in turizm eğitimi alan bireyler tarafından bilinirliği sorgulanmaktadır. Bununla birlikte gelecekte hazırlanacak araştırmalarda turizmin paydaşları olan farklı gruplar tarafından Bitcoin'in bilinirliğinin sorgulanması veyahut sektörel ölçekte Bitcoin'in kullanımına dair somut göstergelerin değerlendirilmesi,

turizm sektöründe Bitcoin para biriminin kullanımına dair çerçeve çizilmesi ve bütüncül bakış açısıyla değerlendirmelerin yapılması adına önemlidir.

KAYNAKÇA

- Ali, R.; Barrdear J.; Clews R. & Southgate J. (2014). The economics of digital currencies. *Bank of England Quarterly Bulletin*. 3: 1-13.
- Altunışık, R.; Coşkun, R.; Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2012). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. (7. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Aslantaş Ateş, B. (2016). Kripto para birimleri, Bitcoin ve muhasebesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7 (1): 349-366.
- Baur, D.G. & Hoang, L.T. (2020). A crypto safe haven against Bitcoin. *Finance Research Letter*. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101431>.
- Böhme, R.; Christian, N.; Edelman, B. & Moore, T. (2015). Bitcoin: Economics, Technology, and Governance. *Journal of Economic Perspectives*. 29 (2): 213-238.
- Brito, J. & Castillo, A. (2013). Bitcoin A Primer for Policymakers. *Mercatus Center-George Mason University*.
- Çağlar, Ü. (2007). Elektronik para: Enformasyon teknolojisindeki gelişmeler ve yeni ödeme sistemleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 17: 177-186.
- Churilov, A. (2015). *Practical Aspects of Bitcoin Usage in Business*. Available at https://papers.ssrn.com/sol/papers.cfm?abstract_id:2685646 (Erişim Tarihi: 12.08.2019).
- Ciaian, P.; Rajcaniova, M. & Kancs, D. (2015). The economics of Bitcoin price formation. *Applied Economics*. 48 (19): 1799-1815.
- Devravut, Ö. (2018). Bitcoin, blockchain ve manipülasyon: Borsa analizi ve geleceğe dair varsayımlar. *First International Congress of Political, Economic and Financial Analysis-2018 (PEFA'18)*. pp: 129-145. April 26-28, 2018, Nazilli, Aydın, Turkey.
- Doğan, Z.; Buyrukoğlu, S. & Kutbay, H. (2018). Türkiye’de Bitcoin işlemlerinin vergilendirilmesi ve muhasebeleştirilmesine ilişkin öneriler. *Vergi Sorunları Dergisi*. 361: 23-33.
- Dulupçu, M.A.; Yiyit, M. & Genç, A.G. (2017). Dijital ekonominin yükselen yüzü: Bitcoin’in değeri ile bilinirliği arasındaki ilişkinin analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 22 (15): 2241-2258.
- Dülger, M.V. (2018). Dijital Çağda Dijital Ödeme Aracı: Bitcoin ve Dijital Para. *Hukuk ve Daha Fazlası*. ss: 4-9. https://www.researchgate.net/publication/322790025_Dijital_Cagda_Dijital_Odeme_Araci_Bitcoin_ve_Dijital_Para, Erişim Tarihi: 12.08.2019.
- Easley, D.; O’Hara, M & Basu, S. (2019). From mining to markets: The evolution of Bitcoin transaction fess. *Journal of Financial Economics*. 134 (1): 91-109.

Arıca, R. & Kozak, R. (2020). Examining The Awareness of Crypto Currency Types by Tourism Educated Individuals: Case of Bitcoin. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 2 (2): 37-51.

Gandal, N. & Halaburda (2014). *Competition in the Cryptocurrency Market*. Bank of Canada working paper. 1-33. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/103022/1/791932281.pdf> (Erişim Tarihi: 08.01.2020).

Gültekin, Y. (2017). Turizm endüstrisinde alternatif bir ödeme aracı olarak kripto para birimleri: Bitcoin. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*. 1 (2): 96-113.

Gültekin, Y. & Bulut, Y. (2016). Bitcoin ekonomisi: Bitcoin ekosisteminden doğan yeni sektörler ve analizi. *Adnan Menderes Üniversitesi SBE Dergisi*. 3 (3): 82-92.

Kristoufek, L. (2020). Bitcoin and its mining on the equilibrium path. *Energy Economics*. 85. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2019.104588>.

Lo, S. & Wang, J. C. (2014) Bitcoin as Money?. Current Policy Perspectives. *Federal Reserve Bank of Boston*. No.14-4. September 4.

Ly, M.K. M. (2014). Coining Bitcoin's legal-bits: Examining the regulatory framework for Bitcoin and virtual currencies. *Harvard Journal of Law and Technology*. 27 (2): 587-608.

Nakamoto, S. (2008). *Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system*. <http://bitcoin.org/bitcoin.pdf> adresinden erişilmiştir. Erişim tarihi: 01.07.2019.

Sönmez, A. (2014). Sanal para Bitcoin. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication-TOJDAC*. 4 (3): 1-14.

Tomaš, B. & Švogor, I. (2015). The Bitcoin Phenomenon Analysis. *28th Bled Proceedings eConference*. Slovenia. <https://aisel.aisnet.org/bled2015/7>.

Üzer, B. (2017). *Sanal Para Birimleri*. Uzmanlık Yeterlik Tezi. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Ödeme Sistemleri Genel Müdürlüğü. Ankara.

Yüksel, A.E.B. (2015). Elektronik para, sanal para, Bitcoin ve Linden doları'na hukuki bir bakış. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. 73 (2): 173-220.

<https://www.coines.com/> Erişim Tarihi: 08.07.2019

<https://humans.net/> Erişim Tarihi: 08.03.2019

<https://kriptoparahaber.com/anket-freelance-calisanlarin-yuzde-38i-duzenli-olarak-kripto-para-kullaniyor.html> Erişim Tarihi: 04.07.2019

<https://www.ovis.com.tr/?ref=82080813458128> Erişim Tarihi: 11.06.2019